



Schôdzka najvyšších predstaviteľov Politického poradného výboru Varšavskej zmluvy v Berlíne 29. mája 1987. Zľava: Gustáv Husák (Československo), Todor Živkov (Bulharsko), Erich Honecker (NDR), Michail Gorbačov (ZSSR), Nicolae Ceaușescu (Rumunsko), Wojciech Jaruzelski (Poľsko), János Kádár (Maďarsko)

„Varšavská zmluva prehĺbila politické a vojenské rozdelenie Európy, s odvolaním na ‚nemeckú hrozbu‘ legitimizovala trvalý pobyt sovietskych vojsk na území niektorých členských štátov. Potvrdila úplnú závislosť satelitov a dala jej inštitucionálny charakter.“

Jaroslav Lánik
historik

„Behom 36 hodín mali invázne vojská celé Československo vrátane jeho vzdušného priestoru pod kontrolou. Táto operácia, ktorá bola od konca druhej svetovej vojny najväčšou vojenskou operáciou v Európe, nebola napriek svojim gigantickým rozmerom primárne bojovou akciou, ale nástrojom k presadeniu politických cieľov.“

Jan Pauer
historik, hodnotiaci obsadenie
Československa vojskami Varšavskej zmluvy
v auguste 1968



Odsun sovietskych vojsk z Československa v roku 1991

VELITELIA VARŠAVSKEJ ZMLUVY

- Maršal Sovietskeho zväzu
Ivan Stepanovič Konev (1955 – 1960)
- Maršal Sovietskeho zväzu
Andrej Antonovič Grečko (1960 – 1967)
- Maršal Sovietskeho zväzu
Ivan Ignatievič Jakubovskij (1967 – 1976)
- Maršal Sovietskeho zväzu
Viktor Georgievič Kulikov (1976 – 1989)
- Armádny generál
Piotr Georgievič Lušev (1989 – 1991)

POČETNÝ STAV SOVIETSKYCH VOJSK NA ÚZEMÍ ČLENSKÝCH ŠTÁTOV VARŠAVSKEJ ZMLUVY V ROKU 1990

- ZÁPADNÁ SKUPINA VOJSK (NDR): 337 800 mužov
- STREDNÁ SKUPINA VOJSK (Československo): 73 500 mužov
- SEVERNÁ SKUPINA VOJSK (Poľsko): 58 000 mužov
- JUŽNÁ SKUPINA VOJSK (Maďarsko): 31 500 mužov

SOVIETSKÉ VOJENSKÉ POSÁDKY NA SLOVENSKU

Bratislava, Jelšava, Komárno, Lešť, Malacky, Modrany, Nemšová, Nové Mesto nad Váhom, Nové Zámky, Rimavská Sobota., Rožňava, Ružomberok, Štúrovo, Vrútky, Zvolen.

CHCEŠ VEDIET VIAC?

Odporúčané webstránky:
www.upn.gov.sk; www.enrs.eu



.tasr.

VARŠAVSKÁ ZMLUVA

Varšavská zmluva (oficiálne Zmluva o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci) bol vojensko-politický pakt krajín sovietskeho bloku v rokoch 1955 – 1991. Oficiálne vznikla ako reakcia na uzavretie parížskych dohôd z 23. októbra 1954, ktoré umožňovali prijatie Nemeckej spolkovej republiky do Severoatlantickej aliancie (NATO). Skutočným účelom založenia Varšavskej zmluvy však bolo zjednotenie vojenskej a zahraničnej politiky Sovietskeho zväzu a jeho satelitov v strednej a juhovýchodnej Európe. Pakt zabezpečoval Moskve kontrolu nad ozbrojenými silami členských štátov a legalizoval prítomnosť sovietskych vojsk v Nemeckej demokratickej republike (NDR), Poľsku, Maďarsku a od roku 1968 aj v Československu.



Miestodržiteľský palác vo Varšave, v ktorom 14. mája 1955 predstavitelia ZSSR, Albánska, Bulharska, Československa, Maďarska, NDR a Poľska uzavreli Zmluvu o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci



Československý predseda vlády Viliam Široký podpisuje zakladací dokument Varšavskej zmluvy



Vojská Varšavskej zmluvy počas cvičenia „Šumava“ v roku 1968

60. roky



Tanky armád Varšavskej zmluvy v Prahe 21. augusta 1968



Mapa so štátmi Varšavskej zmluvy (červenou) a NATO (modrou)



Logo Varšavskej zmluvy



Maršal Ivan Konev, prvý veliteľ ozbrojených síl Varšavskej zmluvy



Príslušníci armád na vojenskom cvičení Varšavskej zmluvy v 80. rokoch minulého storočia. Zľava: východonemecký, poľský, sovietsky, československý, bulharský a maďarský vojak

VZNIK VARŠAVSKEJ ZMLUVY

Zmluvu o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci podpísali 14. mája 1955 vo Varšave zástupcovia ZSSR, Albánska, Bulharska, Československa, Maďarska, NDR, Poľska a Rumunska. Platnosť zmluvy bola stanovená na dvadsať rokov s automatickým predĺžením o desať rokov pre štáty, ktoré ju rok pred vypršaním nevyhovedia. NDR bola pôvodne z vojenskej časti paktu vylúčená. Plnoprávnym členom Varšavskej zmluvy sa stala 28. januára 1956.

RIADIACE ŠTRUKTÚRY

Najvyšším politickým orgánom Varšavskej zmluvy bol **Politický poradný výbor** zložený z vedúcich predstaviteľov komunistických strán, predsedov vlád, ministrov zahraničných vecí a ministrov obrany členských krajín. Za vypracovanie plánov vojenských cvičení, zjednotenie vojenských predpisov a ďalšie odborné vojenské záležitosti zodpovedal **Výbor ministrov obrany**. Modernizáciu zbraní, výstroja a technického vybavenia ako aj výrobu vojenského materiálu zabezpečoval **Technický výbor**. Súčinnosť armád Varšavskej zmluvy riadilo **Spojené veliteľstvo ozbrojených síl** so sídlom v Moskve, ktoré bolo podriadené **Generálnemu štábu Ozbrojených síl ZSSR**.

VOJENSKÁ A POLITICKÁ DOKTRÍNA

V súlade s Chartou Organizácie Spojených národov sa členské štáty Varšavskej zmluvy zaviazali, že sa zdržia hrozby silou alebo použitia sily vo vzťahu k iným krajinám. Odtajnené operačné plány však dokladajú, že aliancia sa pripravovala aj na masívnu ofenzívnu operáciu s použitím jadrových zbraní, ktorej cieľom by bolo obsadiť západnú Európu v priebehu niekoľkých týždňov. Armády Varšavskej zmluvy absolvovali pravidelné vojenské cvičenia, z ktorých sa viaceré konali aj na území Československa – najznámejšie v lete 1968 s krycím menom Šumava predchádzalo vojenskej invázii. Vedenie paktu nedodržalo ani záväzok, že nebude zasahovať do vnútorných záležitostí členských štátov a rešpektovať ich nezávislosť a suverenitu. Jedinou vojenskou operáciou Varšavskej zmluvy s krycím názvom „Dunaj“ bolo totiž násilné potlačenie demokratizačného procesu v Československu v roku 1968. Na okupácii vlastného spojenca sa vtedy priamo alebo nepriamo podieľali ozbrojené sily Sovietskeho zväzu, Poľska, Maďarska, Bulharska a NDR. Zároveň išlo o najväčšiu vojenskú akciu v Európe od skončenia druhej svetovej vojny, do ktorej bolo nasadených 27 divízií, 300 000 vojakov a ťažká vojenská technika vrátane 7 500 tankov.

ZÁNİK VARŠAVSKEJ ZMLUVY

Albánsko sa už od sovietsko-čínskej roztržky v roku 1961 nezúčastňovalo na činnosti Varšavskej zmluvy a 13. septembra 1968 z nej vystúpilo na protest proti intervencii do Československa. Do operácie „Dunaj“ sa odmietlo zapojiť i Rumunsko, ktorého bolo potom už len formálnym členom paktu. V máji 1985 bola Zmluva o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci predĺžená na ďalších 20 rokov.

V druhej polovici 80. rokov sa však zmenila geopolitická situácia vo svete. Sovietsky zväz v dôsledku reforiem perestrojky a glasnosti nastúpil na cestu uvoľnenia veľmocenskej konfrontácie so Západom. Zároveň umožnil aj samostatnejší vývoj v štátoch strednej a východnej Európy.

Po páde komunistických režimov v strednej a juhovýchodnej Európe v roku 1989 a zániku NDR v októbri 1990 však ďalšia existencia Varšavskej zmluvy stratila zmysel. Politický poradný výbor schválil 25. februára 1991 rozpustenie jej vojenských štruktúr a platnosť základnej politickej dohody bola ukončená 1. júla 1991.

Sovietske vojská rozmiestnené na území Nemecka, Poľska, Maďarska a Československa boli na základe bilaterálnych dohôd v rokoch 1990 – 1993 odsunuté do vlasti.